

Evaluatie werkwijze Samen aan Zet

Op 6 december 2022 heeft de raad een besluit genomen over [9 geprioriteerde projecten/trajecten/nota's in het kader van 'Samen aan Zet'](#). Per 2023 is voor deze onderwerpen gestart met een aangepaste werkwijze met als uitgangspunten:

- We creëren de mogelijkheid om vroeg in het proces de raad te consulteren over een te nemen besluit, inclusief criteria wanneer dat vertrouwelijk zou kunnen;
- We werken waar dit mogelijk is alternatieven uit, zodat er een keuze is (tenzij gemotiveerd kan worden dat er geen alternatieven bestaan);
- We stellen vast hoe en op welke momenten de raad betrokken wordt tijdens het proces van besluitvorming.

Dit in aanvulling op en in samenhang met het proces rondom de Participatiecultuur.

2023 zou het jaar zijn waarin ervaring opgedaan werd met een andere manier van samenwerken tussen college en raad. Afgesproken is de werkwijze na 2023 te evalueren waarna besloten zou worden op welke wijze hiermee verder te gaan. Op 4 juli 2023 is door de raad unaniem [motie 7M6](#) aangenomen waarin het college werd opgeroepen om:

“Meer focus aan te brengen in de projecten die in het kader van ‘Samen aan zet!’ aan de raad worden voorgelegd door het aantal projecten / trajecten vooralsnog terug te brengen tot drie te weten:

- a. Armoedebeleid en bijstand op maat;*
- b. Programmaplan duurzaamheid;*
- c. Grondbeleid.”*

Als redenen hiervoor werd in de motie aangegeven:

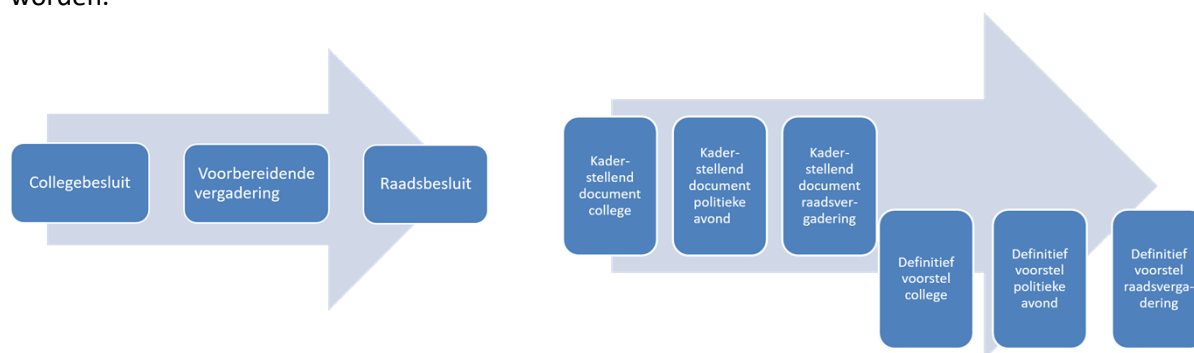
“1. ambtelijke organisatie, college, raad en agendacommissie zichtbaar worstelen met het vinden van een best passende wijze om de raad vroeg in een proces te consulteren over een te nemen besluit;

2. Onderwerpen die spelen bij ‘Samen aan zet!’ een groot beslag leggen op de beschikbare overlegmomenten op Politieke Avonden.”

Vooruitlopend op de evaluatie die nu plaatsvindt, is het proces voor 2023 dus al tussentijds aangepast.

Afgesproken werkwijze

In een [raadsinformatiememo van 27 september 2022 \(2022-042505\)](#) is de raad geïnformeerd over de uitgangspunten en de nieuwe aanpak. In dit memo is aangegeven dat het besluitvormingsproces voor de genoemde onderwerpen aangepast zou worden. Hieronder het oorspronkelijke besluitvormingsproces en het nieuwe besluitvormingsproces. Daarbij werd afgesproken dat de raad via dit besluitvormingsproces vooraf kaders kan meegeven en vaststellen en aanvullende kaders kan stellen. Tevens kan de raad bepalen of bij een bepaald onderwerp alternatieven benoemd moesten worden.

Er zijn verder geen concrete afspraken gemaakt rondom de werkwijze.

Evaluerende gesprekken

Er hebben twee gesprekken plaatsgevonden om de werkwijze Samen aan Zet (SaZ) te evalueren, één met een afvaardiging van de raadsfracties (op 23 januari 2024) en één met een afvaardiging van de medewerkers die een onderwerp hebben aangepakt vanuit de SaZ-werkwijze (op 31 oktober 2023). Uit het gesprek met de afvaardiging van de raadsfracties kwamen de volgende ervaringen naar voren:

Positieve aspecten/ervaringen Positief over...	Negatieve aspecten Kritisch of ontevreden over...
Vroegtijdig denkrichtingen en/of kaders mee kunnen geven	Er ontstond een stuwmeer aan vergaderingen
Samenwerking met college en ambtenaren bij zelf agenderen van onderwerpen door raadsfractie	De avonden waren erg vol gepland waardoor onderwerpen weinig tijd hadden voor bespreking of doorschoven naar een andere datum
Vroegtijdig met elkaar in gesprek gaan	Door het tussentijds beperken tot 3 onderwerpen, kwamen er veel informatiestukken i.p.v. dat deze inhoudelijk doorgesproken werden
Betrokkenheid externen (zowel qua brengen van informatie als leveren van input)	Weinig impact gezien van de werkwijze, de opbrengst stelde teleur
	Insteek leek soms om vooraf consensus te willen bereiken, dat gaat ten koste van het politieke spel of is zelfs een aantasting van de democratie
	Het college hoort te besturen binnen de door de raad gestelde kaders, het college mag dan zelfverzekerd zijn. Soms kwam men onzeker over. Het is belangrijk om op ontspannen wijze het gesprek te kunnen voeren waarbij iedereen bewust is van de verschillende rollen.
	Aangeleverde stukken voor ophalen kaders of denkrichtingen waren soms 'halfklaar' of matig van kwaliteit

Uit het gesprek met de werkorganisatie kwam onderstaande naar voren:

Positieve aspecten/ervaringen Positief over...	Negatieve aspecten Kritisch of ontevreden over...
Aanwijzen als SaZ-onderwerp is een erkenning van het belang ervan	Vooraf onvoldoende duidelijke 'spelregels' (positieve noot hierbij: dat bood ruimte om er een eigen draai aan te geven)
RTGC heeft geleid tot aanpassing van de startnotitie: raad heeft dus invloed kunnen hebben vroeg in het proces	De aangepaste werkwijze maakte de doorlooptijd van het proces langer, kostte ook veel tijd (en geduld) van betrokken partners. Beter meedenken nodig vanuit griffie en/of agendacommissie aangezien de

	procesafspraken (deadlines) niet altijd passen bij de gewenste werkwijze.
Participatie is belangrijk, goed om aan te pakken	Ondanks dat het een SaZ-onderwerp was, was er op de politieke avonden toch sprake van tijdgebrek (late start RTGC)
De werkwijze heeft ertoe geleid dat er vooraf goed werd nagedacht over wanneer de raad mee te nemen (bewuste afweging)	Verskil in kennisniveau van (oude en nieuwe) raadsleden (maakte dat de effectiviteit van IBC/RTGC als wisselend werd ervaren)
	Aanwijzing als SaZ-onderwerp was een 'etiket', het maakte eigenlijk niet uit voor de aanpak/werkwijze
	Keuze onderwerpen is gebeurd o.b.v. het belang van het onderwerp i.p.v. passendheid van het onderwerp. Nadruk werkwijze lag op politiek-bestuurlijke aspect, het betrekken van inwoners kwam niet aan de orde.
	Raad is zelf ook zoekende: willen niet 'tekenen bij het kruisje' maar ook niet te vroeg betrokken of te open bevraagd worden

Als mogelijke verbeterpunten of suggesties voor het vervolg werd onderstaande benoemd:

<i>Suggesties vanuit de raadsfracties</i>	<i>Suggesties vanuit de ambtenaren</i>
Minder onderwerpen op voorhand bepalen, bekijk lopende het jaar waar het past of spreid het beter uit over de coalitieperiode (met ruimte voor tussentijdse bijstelling); op die manier ontstaat er ook ruimte voor actualiteiten	IBC en RTGC op één avond laten plaatsvinden (soort van 'thema-avond')
Vooraf goed vastleggen wat het doel is van een bijeenkomst en wanneer deze behaald is/wordt	Geschiktheid onderwerp: goed bepalen of er genoeg ruimte zit in een onderwerp om de raad vooraf kaders mee te laten geven
Om kaders of denkrichtingen op te halen: geen 'halve' versies voorleggen maar werk met stellingen of scenario's	Goede afstemming tussen college en raad over de 'spelregels'
Breng scenario's als mogelijke opties met voor- en nadelen zonder hierbij als college al een voorkeur uit te spreken of standpunt in te nemen	Het aantal onderwerpen beperken of goed uitspreiden over de tijd (i.k.v. behapbaarheid voor zowel raad als organisatie)
In plaats van 'Samen aan Zet' een aantal keer per jaar naar de programma's kijken en thematische bespreken (terugkijken en vooruit kijken)	Organisatie en raad (via griffie/ agendacommissie) samen ruimte zoeken om zaken mogelijk te maken; samen zoeken naar kansen en oplossingen
Werk volgens de BOB-methode (beeldvorming, oordeelsvorming, besluitvorming) en geef goed aan wat het probleem/doel is en welke opties hiervoor zijn (incl. de voor- en nadelen), faciliteer dit goed	Beperk het aantal onderwerpen en kies deze goed
Vaker 'informeel' aan tafel om van gedachten te wisselen (met de 'disclaimer' dat fracties	Bestaande processen volstaan vaak ook met wellicht kleine aanscherping; is een nieuwe werkwijze dan wel echt nodig?

later alsnog een ander standpunt kunnen innemen)	
Ontwikkel de werkwijze verder door, in het besef dat er politiek bedreven wordt en de insteek dus niet moet zijn om op voorhand consensus te bereiken	Maak zaken niet te groot (om vastlopen te voorkomen)
Wees rolvast: raadsleden gaan in discussie met de portefeuillehouder, de ambtenaar is er voor technische ondersteuning (en let op dat er niet meer ambtenaren aan tafel zitten dan (burger)raadsleden)	Goede gespreksvormen bedenken om 'aan zet' te zijn/komen. Hierbij ook de rol van de voorzitter goed meenemen
Leg geen 'open' vraag neer bij de raad, zorg dat er inhoudelijke voorbereiding ligt	Wees 'creatiever' qua inhoud (bv. op locatie ergens) en tijden (bv. werkbezoeken/ateliers)

Ervaring vanuit het college

Uiteraard is er ook met het college van burgemeester en wethouders gesproken over Samen aan Zet. Ook voor het college was het een zoektocht naar de juiste invulling van de procesafspraken en het samen komen tot de gewenste resultaten. De ervaringen van het college in het afgelopen jaar zijn hieronder beknopt weergegeven:

- Het college is nog steeds voorstander van de achterliggende gedachte: vroegtijdig met elkaar in gesprek gaan. Het bestaande instrumentarium (cq. de procesinrichting) sluit hier echter niet altijd bij aan. Zo zou het college graag meningsvormend van gedachten willen wisselen met de raad zonder dat er 'dichtgetimmerde' stukken onder liggen. Het huidige instrumentarium voorziet daar niet in.
- Soms was er behoefte om standpunten op te halen, in een RTG(C) ligt dat mandaat niet bij fractievertegenwoordiger. Vervolgens werd er bij besluitvorming alsnog een ander standpunt ingenomen. Die ruimte is er uiteraard maar maakte het soms lastig.
- Onderwerpen die eerder zijn doorgesproken via een kaderstellend document of een RTGC konden bij besluitvorming op veel draagvlak rekenen.
- Indien er op een Politieke Avond geen onderwerpen zijn voor bv. het cluster Inwoners, zou een portefeuillehouder die tijd best willen gebruiken om gesprekken te voeren over bv. actualiteiten. Op die manier hoeft er geen avond buiten de reguliere vergadercyclus gepland te worden.
- De in het verleden bestaande raads werkgroepen worden gemist voor bepaalde thema's.
- De werkwijze is makkelijker toepasbaar in het fysieke domein dan in de andere twee domeinen. Bepaalde nieuwe taken vanuit het sociaal domein lenen zich ook niet altijd voor een werkwijze waarin meerdere scenario's worden gevraagd.
- Een beperkt aantal keer per jaar het gesprek voeren op een andere locatie dan het gemeentehuis kan toegevoegde waarde hebben, met name voor onderwerpen in het Sociaal Domein.

Conclusies

Het is lastig om een eenduidige conclusie te trekken op basis van de gesprekken die zijn gevoerd. Zoals gebruikelijk zijn er voor- en nadelen geconstateerd, kansen en teleurstellingen. Toch is onderstaande opgevallen:

- 1) Een goed uitgelijnd proces met duidelijkheid over wie wanneer betrokken is (zowel raad als betrokken instanties/inwoners) is van groot belang. Dan is meteen zichtbaar bij welke onderwerpen de raad vooraf om kaders wordt gevraagd of wordt betrokken bij het bepalen van de denkrichtingen. Op die manier hoeft er niet een 'etiket' Samen aan Zet opgelegd te worden; in feite is er dus geen aparte werkwijze nodig.

Het college is er voorstander van om niet op voorhand een x-aantal projecten aan te wijzen voor het komende jaar, maar beoordeel bij het uitlijnen van het proces waar een extra kaderstellende of denkbeeld-ophalende ronde van toegevoegde waarde kan zijn en leg dit vast in de projectplanning of -opdracht. Dit gebeurt in eerste instantie door het college, maar ook de raad kan actief onderwerpen kenbaar maken waar dit gewenst is. (Een aanbeveling van de Rekenkamer is om projectopdrachten vast te laten stellen door het college, hierin wordt het proces uitgelijnd (incl. een eventuele extra ronde in de raad) en dit gaat dan ter informatie naar de gemeenteraad (die hierop kunnen reageren als zij de toegevoegde waarde er niet van inzien). Indien deze aanbeveling wordt overgenomen, wordt deze aanbevolen werkwijze hiermee afgedicht).

- 2) Er is wederzijds een grote behoefte om 'het goede gesprek' met elkaar te kunnen voeren en de gewenste doelen van het gesprek te bereiken; dat is een verantwoordelijkheid van zowel het college/de werkorganisatie als de (burger)raadsleden.

Een werkgroep vanuit de raad buigt zich al over de typen voorronden van de politieke avonden en in hoeverre deze voldoen aan de wensen en behoeften. Het college van B&W is uiteraard bereid om hierin mee te denken.

Het college wil het format 'Agenderingsverzoek' aanscherpen door bij het aspect 'toelichting doel' aanvullend aan te laten geven wanneer het doel is bereikt en hoe het proces daarop is/wordt ingericht. Op deze manier weten de aanwezigen beter wat van hen verwacht wordt en kan de voorzitter hierop bijsturen.

De uitgangspunten om met SaZ te gaan werken waren:

- We creëren de mogelijkheid om vroeg in het proces de raad te consulteren over een te nemen besluit, inclusief criteria wanneer dat vertrouwelijk zou kunnen;
Die mogelijkheid is er altijd en wordt aan de start van een proces bewust afgewogen en kenbaar gemaakt aan de raad. De raad kan zelf ook onderwerpen aandragen waarbij zij dit wenselijk vinden, bv. op basis van de Integrale Planning.
- We werken waar dit mogelijk is alternatieven uit, zodat er een keuze is (tenzij gemotiveerd kan worden dat er geen alternatieven bestaan);
In het format van het raadsvoorstel wordt bij de instructie voor de alinea 'Argumenten' gevraagd om, indien er alternatieven zijn deze te benoemen en aan te geven waarom hiervoor vanuit het college niet is gekozen. Indien er geen alternatieven zijn, wordt dit gemotiveerd aangegeven.
- We stellen vast hoe en op welke momenten de raad betrokken wordt tijdens het proces van besluitvorming.
Dit zit al opgenomen in de huidige werkprocessen en wordt verder versterkt naar het implementeren van Projectmatig werken.

Concreet betekent dit dat de gedachte achter de Samen aan Zet-werkwijze en de werkwijze behouden blijven, maar dat projecten niet meer specifiek op voorhand worden aangewezen als 'Samen aan Zet'-project.